

Nr 5.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrade bestämmelser i vissa fall rörande fördelning av böter m. m.; given Stockholms slott den 3 januari 1933.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändrade bestämmelser i vissa fall rörande fördelning av böter m. m.

GUSTAF.

K. Schlyter.

F ö r s l a g
till
L a g
om ändrade bestämmelser i vissa fall rörande fördelning av böter
m. m.

Härigenom förordnas som följer:

Andel i böter, vite eller skadestånd eller i förbruten egendom, dess värde eller dylikt, som enligt lag eller författning skall tillfalla åklagare, beslagare, angivare eller upptäckare av förseelse, må ej utgå med högre belopp än, böter och annat sammanlagt, femhundra kronor, ändå att sådan begränsning eljest icke finnes stadgad.

Om den rätt till andel i böter och värdet av förverkad egendom, som enligt lagen den 8 juni 1923 (nr 147) om straff för olovlig varuinförsel och lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattningsmed spritdrycker och vin tillkommer beslagare, skall utan hinder av vad nu sagts gälla vad i sagda lagar stadgas.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling. Vad i denna lag stadgas skall äga tillämpning jämväl i fall, då den tilltalade sakfällts av första domstol efter den 30 november 1932 genom utslag, som ej vid lagens ikraftträdande vunnit laga kraft; skolande, där dylikt utslag varder ståndande, i denna lag meddelade föreskrifter iakttagas av myndighet, som jämlikt lag eller författning har att redovisa på grund av utslaget inflytande medel.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 december 1932.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden NOTHIN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Efter gemensam beredning med cheferna för social-, finans-, jordbruks- och handelsdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Schlyter, fråga om *ändrade bestämmelser i vissa fall rörande fördelning av böter m. m.*

Föredraganden anför:

»Generella föreskrifter angående fördelning av böter hava i 1734 års lag meddelats i 32 kap. rättegångsbalken. I 1 § stadgas beträffande böter, som enligt nämnda lag ådömas, att där ej finnes utsatt vilken böterna njuta skall, de gå till treskiftes mellan Konungen, häradet eller staden samt målsäganden eller, om målsägande ej kärat, den som kärat och ägt rätt att kära. Enligt 2 § i dess ursprungliga lydelse skulle böterna i rättegångsbalken vara rättens ensak, som dem ålagt, då ej annorledes där funnes stadgat. Sistnämnda lagrum blev genom förordningen den 20 januari 1779 sålunda ändrat, att ifrågasvarande böter, där ej annorledes funnes stadgat, samt alla andra böter och viten, vilka efter allmänna lagen och särskilda författningar tillhörde domare och ämbetsmän såsom deras ensak, skulle gå till Konungen. Genom kungl. brevet den 26 april 1785 har emellertid hälften av vites- och ensaksböterna tillagts de fiskaler och kronoåklagare, på vilkas åttalan de utfalla; andra hälften skall fortfarande tillfalla kronan.

Gällande bestämmelser.

Jämte dessa allmänna stadganden gällde före införandet av 1864 års strafflag till följd av särskilda föreskrifter i vissa fall andra regler om bötesfördelningen; andel i vissa böter tillkom sålunda särskilda menigheter eller allmänna inrättningar.

Genom 1864 års strafflag upphävdes med vissa undantag dels missgärnings- och straffbalkarna i 1734 års lag tillika med alla de särskilda stadganden, som utgjorde förklaring eller ändring av vad sagda balkar innehöllo eller tillägg däri, dels ock alla i de övriga balkarna av 1734 års lag eller i särskilda lagar, författningar eller vitesförbud givna straffbestämmelser för brott, å vilka i nya lagen straff blivit satta. Enligt 2 kap. 8 § strafflagen skola böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan.

I sedermera utfärdade författningar av specialstraffrättsligt innehåll hava i regel särskilda bestämmelser meddelats angående bötesfördelningen. Enligt vissa av dessa författningar skola böter, förbrutet gods m. m. tillfalla kronan, kommun, viss offentlig inrättning eller liknande. Andra åter innehålla föreskrift om att åklagare, beslagare, angivare eller annan person skall vara berättigad till viss andel i böter och dylikt. Några enhetliga grunder för bestämmande av denna andel hava icke vunnit tillämpning. Åklagare erhåller i regel viss kvotdel, men jämlikt några författningar tillfaller vad som förbrutits i sin helhet åklagaren. I åtskilliga fall skall, i händelse särskild angivare finnes, denne taga del i åklagarens andel, medan enligt andra författningar åklagaren njuter sin andel till godo utan intrång av den rätt till andel som tillagts angivaren. Stundom tillkommer andel endast beslagare, vare sig han är åklagare eller ej, under det att i andra fall beslagarandelen är bestämd antingen så, att beslagaren tager viss del av åklagarens andel, eller så att han erhåller viss del av den andel som ej tillfaller åklagaren. I vissa rusdrycks- och tullförfattningar hava på senare tid införts bestämmelser av innehåll, att del av böter och förbrutet gods skall ställas till viss myndighets förfogande för att användas till uppmuntran åt polismän m. fl., vilka ådagalagt synnerligt nit vid övervakandet av författningarnas efterlevnad. I åtskilliga författningar har ett maximum fastställts för åklagar- och beslagarandelen, i allmänhet 500 kronor. Med dagsbotssystemets införande har en viss generell begränsning stadgats med avseende å andel i böter, som tillkommer åklagare och angivare, i det att — enligt lagen den 24 september 1931 angående dagsböter utom strafflagens område (särskild böteslag) — dylik andel ej må utgå med högre belopp än 500 kronor, då böterna ådömas i dagsböter.

*Tidigare
förslag i
ämnet.*

Vid 1916 års riksdag väcktes inom andra kammaren en motion (nr 25), däri — under framhållande av det olämpliga i att åklagarkåren avlönades med andel i utdömda böter — hemställdes, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande ett lämpligare system för avlöning av allmänna åklagare och med dem likställda.

Andra kammarens femte tillfälliga utskott hemställde i avgivet utlåtande (nr 1), att motionen icke måtte föranleda till någon kammarens åtgärd. Utskottet förklarade sig anse, att med undantag för några enstaka författningar ett avskaffande av åklagares och med dem likställdas rätt till andel i böter och beslagtagna egendom skulle vara till men för dithörande författningars vederbörliga efterlevnad. — Andra kammaren biträdde utskottets hemställan.

Vid 1917 års riksdag uppkom ånyo fråga om avskaffande av ifrågavarande andelar. I en inom andra kammaren väckt motion (nr 243) hemställdes sålunda, bland annat, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om framläggande av förslag till sådan förändring av gällande författningar, att de andelar i böter och beslagtagna egendom som tillfölle allmän åklagare och beslagare indroges till statsverket.

Andra kammarens femte tillfälliga utskott förklarade i avgivet utlåtande (nr 16) sig ej kunna förorda ett indragande till staten av berörda andelar

i alla de fall, där sådana utginge. Under erinran, hurusom utskottet redan vid 1916 års riksdag ansett ett sådant indragande kunna utan olägenhet äga rum beträffande vissa författningar, anförde utskottet vidare, att i vissa fall andelarnas maximibelopp skulle kunna avsevärt begränsas. Utskottet, som vid angivna förhållanden fann en utredning i vad mån ett sådant indragande eller en sådan begränsning skulle kunna äga rum böra ifrågasättas, hemställde med anledning därav, att andra kammaren måtte för sin del besluta skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om övervägande i vad mån gällande författningar kunde sålunda ändras, att åklagare och beslagare tillkommande andelar i böter och beslagtagna egendom indroges till kronan, ävensom i vad mån bötes- och beslagsandelar i de fall, där de efter prövning möjligen ansåges böra bibehållas, kunde till beloppet begränsas. — Andra kammaren biföll utskottets hemställan, därvid dock kammaren beträffande motiveringen anslöt sig till en vid utlåtandet fogad reservation av innehåll i huvudsak, att åklagares och beslagares andel i böter och beslagtagna gods väl vore att anse som något principiellt förkastligt, men att försiktigheten bjöde att, innan sådana andelar slopades över hela linjen, företaga en undersökning huruvida de på något enstaka område kunde vara berättigade.

Sedan första kammarens andra tillfälliga utskott i utlåtande (nr 25) hemställt, att första kammaren måtte biträda det slut, vari andra kammaren stannat, men med den av andra kammarens femte tillfälliga utskott angivna motiveringen, beslöt första kammaren i enlighet härmed.

Med föranledande av kamrarnas beslut gjorde riksdagen i skrivelse den 11 juni 1917 (nr 286) — däri ej åberopades någon motivering — hos Kungl. Maj:t framställning av innehåll som nyss angivits.

Sedan vissa myndigheter hörts över riksdagens berörda anhållan, anbefalldes Kungl. Maj:t den 18 juni 1925 överståthållarämbetet och länsstyrelserna ävensom kommerskollegium, generaltullstyrelsen och domänstyrelsen, sistnämnda tre ämbetsverk såvitt deras särskilda förvaltningsområden anginge, att inkomma med underdåniga utlåtanden, huruvida hinder kunde anses möta för indragning till kronan av åklagare och beslagare tillkommande andel i böter och beslagtagna egendom, med angivande jämväl, därest dylikt hinder ansåges föreligga, av de författningar beträffande vilka så vore fallet och anledningen därtill. Tillika infordrades viss ytterligare utredning i ärendet.

Av de inkomna utlåtandena framgick, att principiellt sett intet ansetts kunna anföras för tillerkännande åt åklagare och beslagare av andel i böter och förbrutet gods. En del av de hörda myndigheterna funno ock hinder ej möta för en indragning till statsverket av åklagar- och beslagarandelarna i alla eller åtminstone de flesta fall, där sådana utginge. Åtskilliga myndigheter ansågo däremot dylika andelar vara påkallade av praktiskt behov och ställde sig av sådant skäl avvisande till en allmän indragning. Flertalet av de hörda myndigheterna tillstyrkte emellertid, att i varje fall ett maximum fastställdes för åklagar- och beslagarandelarna.

På grundval av den förebragta utredningen utarbetades därefter inom justitiedepartementet förslag till lag om ändrade bestämmelser i vissa fall rörande

de fördelning av böter m. m. Enligt detta förslag skulle, där i lag eller författning vore stadgat att andel i böter eller vite eller i egendom som dömdes förbruten eller i värdet av sådan egendom eller i förbrutet penningbelopp eller i skadestånd tillfölle åklagare, beslagare eller angivare, i stället gälla, att inflytande medel vilka utgjorde sådan andel skulle ställas till överståthållarämbetets respektive länsstyrelsens förfogande att i enlighet med föreskrifter, som Konungen utfärdade, användas till uppmuntran av åklagare och polismän, vilka ådagalagt synnerligt nit i sin tjänsteutövning. På enahanda sätt skulle förfaras med bötesmedel m. m., som enligt vissa bestämmelser ställdes till överståthållarämbetets, magistrats eller länsstyrelsens förfogande för särskilt ändamål. Från den angivna huvudregelns tillämplighet föreslogs undantag beträffande beslagares rätt till andel i böter m. m. enligt lagen den 8 juni 1923 om straff för olovlig varuinförsel och lagen den 20 juni 1924 med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin.

Vid ärendets anmälan i statsrådet den 30 april 1925 framhöll föredragande departementschefen, *statsrådet Nothin*, till motivering av förslaget följande huvudsynpunkter:

En överblick av den svenska lagstiftningens ställning till frågan om åklagares rätt till andel i böter utvisade, att denna rätt från att hava varit regel övergått till att hava karaktären av undantag, låt vara ett undantag som kvarstode i stor utsträckning och även i senaste tid blivit stadfast för nya områden. I och med att dylika bestämmelser avlysts från den allmänna straffrätten torde lagstiftaren få anses hava intagit en ståndpunkt, varigenom den äldre ordningens berättigande principiellt underkänts. Att den allt fortfarande erhållit en vidsträckt tillämpning inom specialstraffrätten vore uteslutande att hänföra till vissa lämplighetsskäl, från vilka det i särskilda fall funnits icke möjligt att bortse. Allmänt syntes den uppfattningen hava trängt igenom, att åklagares ekonomiska intresse av vissa tjänsteåtgärders vidtagande i och för sig icke borde upprätthållas, utan att det fastmera framstode såsom önskvärt att detta intresse kunde i största möjliga utsträckning avlägsnas.

Enligt departementschefens mening finnes icke skäl att i allmänhet tillägga åklagares rätt till andel i böter för vissa bestämda brott någon större betydelse för att dessa skulle bliva i vederbörlig ordning beivrade. Ej heller kunde åklagarnas bötesandelar sägas fylla en utjämnande uppgift med hänsyn till de olika befattningarnas svårskötthet. Av utredningen framginge ock, att såsom gottgörelse för tjänsteutgifter åklagarandelarna knappast hade någon betydelse. Någon praktisk nödvändighet för bibehållande i nuvarande form av systemet för beredande av särskild gottgörelse åt åklagare genom andel i böter och viten hade alltså icke kunnat utrönas. Emellertid syntes det böra övervägas, huruvida det syfte dessa bestämmelser tjänade kunde tillgodoses på sådant sätt att olägenheterna undvekes. Då det gällde att till ersättning för det nuvarande systemet med rätt till andel i böter och viten, som utdömdes i vissa särskilda mål, finna en form för att på ett rättvist och lämpligt sätt bereda åklagaren uppmuntran till nitisk verksamhet, syntes ett fortgående på den väg, som beträffs i den senaste lagstiftningen angående olovlig rusdryckshantering, vara att förorda.

Ett upphävande av åklagares rätt till andel i böter eller viten eller värdet av förbruten egendom torde böra medföra, att jämväl den rätt i dylikt hänseende som enligt vissa författningar tillkomme beslagare skulle upphöra. Ej heller syntes anledning föreligga att bibehålla sådan rätt för angivare. Där-

emot torde den ifrågasatta lagändringen icke böra avse den målsägande enligt vissa lagar och författningar tillerkända rätt till andel i böter och förbruten egendom.

Beträffande frågan, huruvida med anledning av en förändrad anordning beträffande fördelningen av böter och viten samt värdet av förbruten egendom ersättning i en eller annan form borde beredas de tjänstemän som därigenom komme att få vidkännas en minskning i inkomst, skulle framhållas, att av en lagändring av ifrågasatt innebörd icke torde följa någon formell rätt till dylik ersättning. Huruvida i förevarande fall någon ersättning borde fastställas, vore uteslutande en billighetsfråga. Såsom regel torde någon särskild ersättning ej behöva ifrågakomma. För ett mindre antal åklagare hade emellertid ifrågavarande andelar uppgått till så betydliga belopp, att de utgjort en stundom avsevärd del av deras tjänsteinkomster. I den mån dessa bötesandelar icke berott av mera tillfälliga förhållanden utan utgjort en jämförelsevis konstant inkomst eller rent av tagits i beräkning vid avlöningens fastställande syntes av billighetsskäl en kompensation böra beredas. Härvid syntes skäligen kunna ifrågasättas, att vederbörande såsom personligt lönetillägg erhöle en successivt bortfallande ersättning för vad han beräknades förlora.

Vid förslagets föredragning i *lagrådet* yppade sig olika meningar. Tre ledamöter lämnade förslaget utan erinran ur principiell synpunkt men ställde sig tveksamma inför frågan om den rätta tidpunkten för dess genomförande. Två av dem anförde som skäl härtill, hurusom förarbetena på en allmän processreform redan forskridit så långt att ett principbetänkande föreläge utarbetat och utsänts på remiss till myndigheterna, samt framhöllo, att det knappast kunde vara tvivel underkastat att, huru en sådan reform än i övrigt gestaltades, den komme att innebära en grundlig ombildning av åklagarorganisationen. Den tredje av nyssnämnda ledamöter fann väl berörda synpunkt måhända ej böra tillmätas avgörande betydelse men ifrågasatte — under erinran, att landsfiskalerna icke fått sina avlöningsförmåner ordnade på ett sätt som motsvarade på dem ställda krav — huruvida ej med indragningen borde få anstå åtminstone till dess den kunde ställas i samband med en allmän lönereglering för nämnda tjänstemän. En ledamot av *lagrådet* uttalade såsom sin mening, att en så genomgripande förändring som den föreslagna icke borde vidtagas annat än i samband med en omorganisation av åklagarväsendet eller åtminstone en allmän löneförbättring för de nuvarande åklagarbefattningarna; ett omedelbart avskaffande av angivares rätt till bötesandel m. m. kunde visserligen hava skäl för sig men någon allvarligare olägenhet kunde knappast vara förknippad med att låta angivaren behålla sin rätt lika länge som åklagaren.

Förslaget blev icke framlagt för riksdagen.

I detta sammanhang må framhållas, att 1928 års lönekommitté i sitt den 11 juli 1931 avgivna betänkande med förslag till lönereglering för, bland andra, landsfogdar och landsfiskaler förordat ett avskaffande av dessa tjänstemäns rätt till andel i böter m. m. samt vid bedömandet av landsfiskalernas löneplacering tagit i beräkning, att så komme att ske. Jag vill ock erinra om att frågan om åklagarväsendets reformering för närvarande är föremål för särskild utredning, därvid naturligen även åklagarnas löneförhållanden måste

komma under omprövning. Anledning finnes till den förhoppning, att definitivt förslag i detta ämne inom en snar framtid skall kunna framläggas för antagande. Med hänsyn härtill har jag funnit mig kunna förorda, att med en allmän indragning av de åklagarna tillkommande andelarna i böter m. m. må anstå till dess den nya löneregleringen hunnit genomföras. Tillräcklig anledning har ej heller syntts mig föreligga att, oberoende av nyssnämnda åtgärd, redan nu föreslå avskaffande av angivares och övriga med åklagarna i förevarande avseende likställda personers rätt till sådan andel.

*Utkast till
nya bestämmelser.*

Emellertid har jag ansett det kunna ifrågasättas, huruvida icke, på sätt flertalet av de genom 1925 års remiss hörda myndigheterna tillstyrkt, i varje fall ett maximum borde fastställas för ifrågavarande andelar. Såsom jag i det föregående antytt, gäller den i särskilda böteslagen stadgade begränsningen av andelsbeloppet till högst 500 kronor allenast åklagares och angivares rätt till andel i böter, som ådömas i dagsböter. Begränsningen äger sålunda icke tillämpning å t. ex. beslagares andel, ej heller å andel i normerade böter, förbrutet gods, skadestånd o. dyl. Goda skäl hava syntts mig tala för att, i avbidan på en slutlig lösning av förevarande spörsmål i dess helhet, en liknande begränsning av jämväl nu nämnda andelar omedelbart genomföres.

Från denna utgångspunkt har jag låtit inom justitiedepartementet utarbета utkast till lag om ändrade bestämmelser i vissa fall rörande fördelning av böter m. m. av innehåll att, där enligt lag eller författning böter eller vite eller förbruten egendom, dess värde eller dylikt eller skadestånd helt eller delvis skall tillfalla åklagare, beslagare, angivare eller upptäckare av förseelse, vad sålunda tillkommer denne av böter och annat ej må, ändå att någon begränsning eljest icke finnes stadgad, utgå med högre belopp än sammanlagt 500 kronor.

*Yttranden
över departementsutkastet.*

Över lagutkastet hava efter remiss utlåtanden avgivits av överståthållarämbetet och länsstyrelserna, domänstyrelsen, generaltullstyrelsen samt kommerskollegium, sistnämnda tre ämbetsverk såvitt deras särskilda förvaltningsområden angår, ävensom föreningen Sveriges landsfiskaler och föreningen Sveriges stadsfiskaler. Med dessa utlåtanden hava tillika inkommit yttranden från andre stadsfogden i Stockholm och kamreraren i överståthållarämbetet för polisärenden jämte åtskilliga landsfogdar, lands- och stadsfiskaler m. fl.

Jag anhåller nu att få lämna en redogörelse för de inkomna utlåtandena.

Några principiella skäl mot en allmän begränsning av ifrågavarande andelar hava icke anförts av de ämbetsverk och myndigheter, som yttrat sig i ärendet. Det övervägande flertalet av dessa har ock lämnat förslaget i huvudsak utan erinran, ehuru i några fall vissa undantag från de nya bestämmelsernas tillämplighet eller förtydliganden av deras lydelse ansetts önskvärda. Såsom skäl för tillstyrkande av förslaget har bland annat åberopats, att den ifrågasatta maximeringen syntes lämplig och skälig samt ej torde komma att menligt inverka på beivrandet av brott och förseelser. En länsstyrelse har framhållit, att förevarande spörsmål väl i viss mån sammanhänge med frågan om reglering av landsfiskalernas löner men att, då i förslaget ifrågasatts allenast en begränsning av bötesandelens storlek, bestämmelserna hade betydelse endast för enstaka fall, där denna andel uppginge till oskäligt stort belopp.

Länsstyrelsen i Stockholms län har förklarat sig icke vilja motsätta sig det föreliggande förslaget, då detta innefattade endast en i och för sig rimlig maximering av bötesandelar, men har dock velat giva uttryck åt vissa betänkligheter mot att landsfiskalerna utan ersättning fräntoges dem tillförsäkrade möjligheter till sportler. Liknande ståndpunkt har intagits jämväl av länsstyrelserna i Kalmar samt Göteborgs och Bohus län.

Länsstyrelserna i Uppsala, Älvsborgs och Södermanlands län hava ansett, att beskärning av åklagarnas sportelinkomster icke borde vidtagas annat än i samband med en lönereglering. Sistnämnda myndighet har för egen del åberopat ett av landsfogden i länet avgivet yttrande, däri jämväl framhållits att — ehuru väl den avlöningsform som toge sig uttryck i åklagares rätt till böter och därmed jämförliga förmåner vore att anse såsom förkastlig — den dock icke syntes kunna lagligen nedskäras utan att vederbörande, som densamma tillförsäkrats, samtyckte till en dylik anordning, allra minst då, såsom fallet vore åtminstone med landsfiskalerna, hänsyn därtill tagits vid övriga avlöningsförmånens bestämmande.

Jämväl de i ärendet hörda åklagarorganisationerna hava ställt sig avvisande mot förslaget. Föreningen Sveriges landsfiskaler har framhållit, att indragning av bötesandelar och andra sportler tidigare skett endast i samband med lönereglering för de befattningshavare som berörts av indragningen. Det nu föreliggande förslaget hade emellertid framförts utan dylikt samband. Här emot syntes befattningshavarna hava all anledning att göra invändning. Visserligen torde det få anses principiellt riktigt att åklagarna frigjordes från inkomst av nu ifrågasatt slag, men då denna inkomst alltid beräknats vid fastställandet av deras löner, kunde det näppeligen anses förenligt med rättvisa och billighet att ytterligare beskära densamma utan att gottgörelse därför lämnades. Föreningen hemställde, att den ifrågasatta lagen icke måtte utfärdas förrän lönerna för rikets åklagare blivit reglerade. — Styrelsen för föreningen Sveriges stadsfiskaler har bland annat anfört, hurusom det syntes styrelsen obestridligt att rätten till andel i böter och beslagtagna egendom vore att betrakta såsom en stadsfiskalstjänstens åtföljande förmån, som vid tillsättandet tillförsäkrats befattningshavaren. Indragning av dessa andelar torde därför ej lagligen kunna ske utan gottgörelse, såvitt ej i vederbörandes förordnande intagits förbehåll om skyldighet för honom att underkasta sig jämkning eller minskning i avlöning eller andra förmåner. Styrelsen förmenade således, att rättsgrund saknades för den ifrågasatta begränsningen av andelarna, samt hemställde, att åtgärd ej vidtoges för förslagets upphöjande till lag såvida ej samtidigt tillfredsställande kompensation åstadkommes genom lönereglering eller annorledes.

Såsom i det föregående antytts hava i vissa fall uttalats önskemål om särskilda undantag från den föreslagna lagens tillämplighet. Generaltullstyrelsen har funnit av bestämmelserna icke med tydlighet framgå, huruvida en begränsning till 500 kronor vore åsyftad jämväl med avseende å andelar beträffande vilka ett högre maximum redan funnes stadgat. För den händelse

emellertid beslagarandelar, som utginge enligt lagen den 8 juni 1923 om straff för olovlig varuinförsel samt lagen den 20 juni 1924 med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin, avsetts skola vara inbegripna under den föreslagna lagstiftningen, ville styrelsen såsom sin bestämda mening framhålla, att en ytterligare begränsning av dessa beslagarandelar skulle vara ägnad att menligt inverka på arbetet med smugglingens bekämpande. Styrelsen hemställde på grund därav, att de nya bestämmelserna icke måtte göras tillämpliga å beslagarandelar enligt dessa två lagar. Även länsstyrelsen i Gotlands län har velat ifrågasätta riktigheten av att undantagslöst sätta maximum så lågt som till 500 kronor; länsstyrelsen har sålunda funnit det tveksamt, huruvida det vore lämpligt att till sagda belopp begränsa den i lagen med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin stadgade beslagarandelen.

Till vissa framställda erinringar mot de föreslagna bestämmelsernas närmare utformning anhöller jag att få återkomma i annat sammanhang.

Departement-
chefen.

Såsom i åtskilliga yttranden anmärkts lärer det numera endast sällan förekomma, att åklagare tillkommande andelar i böter och dylikt uppgå till belopp överstigande det i departementsutkastet angivna maximum. Den ifrågasatta begränsningen av dessa andelar synes mig alltså icke kunna giva anledning till befogad erinran ur den synpunkten att åklagarna därigenom skulle gå miste om en inkomst, som med någon visshet kunnat av dem påräknas. Någon betydelse för åklagarnas ekonomiska ställning kan den ifrågasatta åtgärden tydligen icke hava. Å andra sidan kan det otvivelaktigt alltjämt i enstaka fall inträffa — särskilt då fråga är om normerade böter — att åklagarens andel uppgår till så högt belopp, att den icke står i rimligt förhållande till vad från åklagarens sida i saken åtgjorts eller eljest kan motiveras av några lämplighetsskäl. Med hänsyn till vad nu anförts och då, såsom tidigare framhållits, någon formell rätt till ersättning för minskning i inkomst till följd av en lagändring sådan som den nu ifrågasatta icke lärer föreligga, kan jag icke ansluta mig till den av vissa myndigheter hävdade uppfattningen att en begränsning av åklagarandelarna icke bör genomföras annat än i samband med lönereglering eller mot kompensation i annan form. Det synes mig fastmera vara angeläget att den möjlighet till för den allmänna rättsuppfattningen stötande resultat på förevarande område, som gällande bestämmelser lämna, snarast möjligt undanröjes. Jag finner mig alltså böra förorda, att en begränsning av åklagarnas andelar enligt de i utkastet angivna grunderna omedelbart vidtages. En dylik generell maximering av åklagarandelarna lärer utan vidare böra medföra, att jämväl de andelar i böter m. m., som enligt vissa författningar tillkomma angivare, beslagare eller upptäckare av förseelse, på enahanda sätt begränsas.

Enligt det remitterade förslaget skulle den tillämnade begränsningen avse jämväl beslagarandelar, som utgå enligt lagarna den 8 juni 1923 om straff för olovlig varuinförsel och den 20 juni 1924 med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin. Emellertid synas de skäl, som av generaltullstyrelsen åberopats för ett bibehållande av det för dessa

andelar stadgade högre maximum, åtminstone giva anledning att taga under övervägande huruvida icke — därest begränsningen skall genomföras även beträffande böter som ådömas enligt sagda lagar — de medel, som för närvarande tillkomma beslagare men med en dylik begränsning enligt allmänna rättsregler komme att tillfalla kronan, böra på annat sätt tagas i anspråk för åtgärder till motverkande av olovlig varuinförsel. Härmed läser dock lämpligen böra anstå i avbidan på en omarbetning av smugglingslagstiftningen, vilken fråga är föremål för utredning och, enligt vad jag inhämtat, senare torde komma att anmälas för Kungl. Maj:t av chefen för finansdepartementet i samband med spørsmålet om fortsatt tillämpning av 1924 års lag, vars giltighetstid utgår den 30 juni 1933. Att av denna anledning jämväl i övrigt framskjuta begränsningsfrågans lösning är uppenbarligen ej tillrådligt. På grund härav vill jag föreslå, att sådana beslagarandelar som avses i de båda smugglingslagarna undantagas från tillämplighetsområdet för de nu ifrågasatta bestämmelserna. Skulle vid den inom finansdepartementet igångsatta utredningen motsvarande begränsning finnas påkallad jämväl med avseende å nämnda lagar, kan tydligen detta iakttagas vid en blivande omarbetning av dem.

Med anledning av den i departementsutkastet upptagna föreskriften om begränsning av åklagare m. fl. tillkommande skadestånd har en länsstyrelse förklarat sig, i avsaknad av närmare kännedom om vad slag av skadestånd det här gällde, anse det tveksamt huruvida den föreslagna reduceringen borde omfatta sådan gottgörelse, och en annan länsstyrelse har funnit nämnda bestämmelse kunna föranleda till missförstånd. Med hänsyn till att stadgandet — vilket avser sådant skadestånd, varom förmäles i 53 § 1 mom. förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften — uttryckligen gäller allenast beträffande skadestånd som enligt lag eller författning tillkommer åklagare o. s. v., synes mig dock någon svårighet vid dess tillämpning icke vara att befara. Någon anledning att ej låta den ifrågasatta begränsningen omfatta även åklagares och angivares rätt till andel i dylikt skadestånd, torde icke föreligga.

I några av de inkomna yttrandena har anförts, att det remitterade förslaget lede av oklarhet såtillvida, att tvekan kunde uppstå om dess rätta tillämpning i fall då enligt viss författning särskild angivare toge hälften av åklagares andel. Av det föreslagna stadgandet läser emellertid med tillräcklig tydlighet framgå, att reducering ifrågakommer allenast därest det belopp, som med tillämpning i första hand av de för varje särskilt fall gällande speciella fördelningsreglerna skall utgå till en viss kategori av andelstagare, visar sig överstiga 500 kronor. I det nu avsedda fallet torde alltså de föreslagna bestämmelserna icke utgöra hinder för att åklagare och angivare erhålla vardera 500 kronor. Det må i detta sammanhang framhållas, att enahanda spørsmål kan uppkomma med anledning av den i särskilda böteslagen meddelade begränsningsregeln. — En länsstyrelse har i sitt utlåtande anført, att av förslaget ej framginge på vad sätt den ifrågasatta begränsningen skulle ske, då en åklagare eller beslagare tillerkänts andel i såväl böter som förverkad egendom, samt att i dylika fall fråga uppkomme, vilka av dessa medel skulle

tagas i anspråk för gäldande av andelsbeloppet. Av praktiska skäl funne sig länsstyrelsen böra förorda bestämmande av särskild maximandel beträffande böter och särskild sådan för förverkad egendom eller dess värde. I varje fall syntes det länsstyrelsen nödvändigt att fullt tydliga bestämmelser i ämnet meddelades. Med anledning av vad i berörda utlåtande anförts vill jag till en början erinra därom, att det i utlåtandet förordade beräkningssättet visserligen kommit till användning i 1923 års varuinförsellag men redan i den påföljande år utfärdade spritinförsellagen, på inom lagrådet gjord framställning, ersattes med den i rusdrycksförfattningarna följda principen att räkna ett gemensamt maximum å böterna och beslagsgodsets värde. Jag finner ej anledning att nu frångå sistnämnda princip. I betraktande av vad jag nyss framhållit därom, att de speciella fördelningsföreskrifterna städse utgöra det primära och att den nu ifrågasatta begränsningsregeln skall träda i tillämpning blott i andra hand, synes mig något förtydligande av stadgandet i det av länsstyrelsen anmärkta hänseendet ej vara av behovet påkallat.

Enligt departementsutkastet skulle den nya lagen träda i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling. Med hänsyn till önskvärdheten av att densamma bleve tillämplig i största möjliga omfattning hade i utkastet upptagits en övergångsbestämmelse av innehåll, att vad i nya lagen stadgades skulle äga tillämpning jämväl i fall, då den tilltalade sakfällts genom utslag som meddelats före lagens ikraftträdande, såframt det ej vid sistnämnda tidpunkt vunnit laga kraft, samt att, där dylikt utslag bleve ständande, i nya lagen meddelade föreskrifter skulle iakttagas av myndighet, som jämlikt lag eller författning hade att redovisa på grund av utslaget inflytande medel.

De hörda ämbetsverken och myndigheterna hava i allmänhet lämnat förslaget även i denna del utan erinran. Andre stadsfogden i Stockholm och kamreraren i överståthållarämbetet för polisärenden hava förklarat, att nu ifrågavarande bestämmelse icke vore av beskaffenhet att föranleda tekniska svårigheter med avseende å redovisningen av inflytande böter m. m. — Länsstyrelserna i Kalmar, Gotlands och Blekinge län ävensom föreningen Sveriges stadsfiskaler hava emellertid ansett, att den nya lagen icke borde göras tillämplig å utslag som meddelats före dess ikraftträdande. Länsstyrelsen i Gotlands län har sålunda funnit förslaget principiellt oriktigt såvitt det innebure, att den verkställande myndigheten skulle kunna ändra vad domstol i lagakraftvunnet utslag föreskrivit, samt framhållit hurusom dylik befogenhet otvivelaktigt icke tillkomme nämnda myndighet i andra fall, såsom då domstol av misstag förfarit oriktigt vid bestämmande av åklagarens andel i böter eller vid sammanläggning av frihets- och bötesstraff. Länsstyrelsen i Blekinge län har funnit det mindre tilltalande att beröva vederbörande en del av honom tillkommande gottgörelse, sedan han vidtagit alla åtgärder för målets anhängiggörande och slutförande åtminstone i första instans samt gottgörelsen blivit utdömd enligt lag, som gällde vid utslagets meddelande.

Med anledning av vad sålunda mot den föreslagna övergångsbestämmelsen erinrats vill jag framhålla — vad ock kommerskollegium i sitt yttrande utta-

lat — att ur allmänna rättssynpunkter hinder ej torde möta för att de ifrågasatta bestämmelserna göras tillämpliga jämväl beträffande utslag, som meddelats före den nya lagens ikraftträdande men då icke vunnit laga kraft. Då en dylik anordning även är förenad med praktiska fördelar, har jag funnit mig böra förorda ett godtagande av departementsutkastets bestämmelser jämväl härutinnan.

I enlighet med de av mig nu angivna grunder har jag låtit inom justitiedepartementet upprätta förslag till *lag om ändrade bestämmelser i vissa fall rörande fördelning av böter m. m.*»

Föredraganden uppläser härefter berörda förslag av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, samt hemställer, att lagrådets utlåtande över förslaget måtte för det i § 87 regeringsformen oförmälda ändamål inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

H. Stefenson.

*Bilaga.***Förslag**

till

Lag**om ändrade bestämmelser i vissa fall rörande fördelning av böter m. m.**

Häri genom förordnas som följer:

Skola enligt lag eller författning böter eller vite eller förbruten egendom, dess värde eller dylikt eller skadestånd helt eller delvis tillfalla åklagare, be-
slagare, angivare eller upptäckare av förseelse, må vad sålunda tillkommer
denne av böter och annat ej utgå med högre belopp än sammanlagt femhundra
kronor, ändå att sådan begränsning eljest icke finnes stadgad.

Utan hinder av bestämmelserna i denna lag gälle om fördelning av böter,
som ådömas enligt lagen den 8 juni 1923 (nr 147) om straff för olovlig varu-
införsel och lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser an-
gående olovlig befattning med spritdrycker och vin, vad i sagda lagar stad-
gas.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad
uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling. Vad i denna
lag stadgas skall äga tillämpning jämväl i fall, då den tilltalade sakfällts
genom utslag som dessförinnan meddelats, såframt det ej vid lagens ikraft-
trädande vunnit laga kraft; skolande, där dylikt utslag varder ståndande, i
denna lag meddelade föreskrifter iakttagas av myndighet, som jämlikt lag
eller författning har att redovisa på grund av utslaget inflytande medel.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 30 december 1932.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden ALEXANDERSON,
EKLUND,
regeringsrådet ASCHAN,
justitierådet GREFBERG.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 16 december 1932, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till lag om ändrade bestämmelser i vissa fall rörande fördelning av böter m. m.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Carl Romberg.

Förslaget föranledde följande yttranden.

Lagrådet:

Då det numera — med ett enda, alldeles betydelselöst undantag — icke förekommer att åklagare eller annan som i förslaget avses njuter mera än *andel* i böter, förbruten egendom eller annat, synes första styckets text lämpligen böra avfattas i enlighet härmed.

De i andra stycket stadgade undantagen från lagens tillämplighetsområde avse, såsom remissprotokollet utvisar, ej blott böter utan även annat. Lagtexten bör rättas till överensstämmelse härmed.

Justitieråden Alexanderson och Eklund samt regeringsrådet Aschan:

Enligt övergångsbestämmelsen skall nya lagen tillämpas, såframt ej utslag föreligger som redan före lagens ikraftträdande vunnit laga kraft. Dess bestämmelser skola alltså gälla, ehuru utslag redan tidigare givits, varigenom åklagare etc. tillagts bötesandel eller dylikt jämlikt den vid tiden för utslaget gällande rätten, och oberoende därav att detta utslag ej överklagas, blott klagotiden — tjugu dagar i fråga om vissa allmänna underrätters utslag, trettio eller fyrtiofem dagar i fråga om andra — ej löpt till ända, då nya lagen trädde i kraft. Likaså exempelvis i det fall att underrätts fällande

utslag efter överklagande blivit redan före lagens ikraftträdande fastställt av hovrätt, som är högsta instans i målet, men den tilltalade sökt prejudikatdispens och dispensansökningen blivit genom högsta domstolens utslag avslagen först efter nyssnämnda tidpunkt.

Till stöd för förslagets omförmälda bestämmelse åberopas i remissprotokollet att ur allmänna rättssynpunkter hinder ej möter för den använda principen samt att den erbjuder praktiska fördelar. Då med nämnda fördelar, enligt vad ett annat uttalande visar, endast avses att lagen får så vidsträckt tillämpning som möjligt, måste avgörande betydelse tilläggas frågan huru förslagets ståndpunkt förhåller sig till allmänna rättsgrundsatser. Såsom framhållits i ett i remissprotokollet omförmäلت utlåtande den 4 april 1927 av då sittande lagråd, har spörsmålet i vad mån ny lag om fördelning av böter m. m. skall vinna tillämpning i fråga om påföljd för tidigare begånget brott blivit på olika sätt besvarat. I utlåtandet omnämndes, att avgörande betydelse därvid tillagts än tiden för brottets begående, än åter huruvida åtal anställts eller utslag avkunnats före nya lagens ikraftträdande. I det förslag, varöver utlåtandet avgavs, hade stadgats att där underrätt givit utslag i målet före nya lagens ikraftträdande skulle äldre lag därå tillämpas i alla instanser. Lagrådet erinrade emellertid hurusom högsta domstolen i sin praxis i senare tid tillämpat en princip, som något vidgade ny lags giltighetsområde, i det man ej tillerkände betydelse åt att utslag tidigare meddelats, med mindre det gått i fällande riktning och således bötesandel eller dylikt redan blivit — eller vid riktig lagtillämpning bort från underrättens ståndpunkt i målets huvudfråga bliva — åklagare eller annan tillerkänt. Det hemställdes att denna praxis måtte lagfästas och alltså övergångsbestämmelsen få det innehåll att nya lagen ej skall av högre rätt tillämpas i mål om brott, för vilket den tilltalade sakfällts genom utslag som meddelats före den dag då lagen trädde i kraft.

Någon invändningsfri och vid konsekvent tillämpning fullt tillfredsställande regel för gränsdragning mellan giltighetsområdena för gammal och ny lag om andel i böter m. m. lär svårigen kunna angivas. Men ett så vittgående ingrepp i förhållanden, vilka redan vunnit viss rättshelgd, som förslaget i förevarande punkt innebär, står icke blott i strid mot hittills rådande åskådningar, utan synes därjämte betänkligt hota rättstryggheten. Icke ens en tilltalad, som före ikraftträdandet av ny mildare strafflag fällts till ansvar enligt den äldre strängare lagen genom utslag vilket först efter nämnda tidpunkt vunnit laga kraft, har rätt att få straffet verkställt efter den nya mildare lagen. Och dock tala i detta fall starkare skäl för ny lags tillbakagripande kraft än väl någonsin eljest. Frågan om bötesandel åter är, om den än avgöres inom ett brottmåls ram, icke av straffrättslig, ehuru visserligen av offentlighetsrättslig natur. Att andelstagarens intresse obetingat får vika, där det kommer i konflikt med intresset av att ny mildare bötessats, som trätt i kraft innan utslag fallit i sista instans, varder tillämpad å förseelsen, står utom all fråga. Men i förevarande fall gäller det blott fördelningen mellan statsverket och andelstagaren. Den omständigheten att gällande lagar

befunnits mindre lyckligt avväga denna fördelning kan väl motivera lagändring för framtiden, men torde icke giva fog för att genom övergångsbestämmelse gripa tillbaka över en redan skedd tillämpning av äldre rätt. Även om ett överklagande skett, har därmed frågan blott ur högst formell synpunkt kommit i annat läge i det regelmässigt föreliggande fallet att besvären alldeles icke avse den av den lägre rätten bestämda fördelningsprincipen.

På grund av det anförda hemställes att övergångsbestämmelsen avfattas på sätt i 1927 års utlåtande av dåvarande lagråd förordades.

Justitierådet Grefberg:

Enligt den föreslagna övergångsbestämmelsen skulle den nya lagen bli tillämplig i alla mål av ifrågavarande beskaffenhet där tilltalad sakfällts när som helst tillbaka i tiden och i vilken instans som helst, blott utslaget icke vid tiden för lagens ikraftträdande ägde laga kraft. Härigenom skulle under lagen komma jämväl mål, vilka anhängiggjorts kanske för flera år sedan. Att giva lagen en så vittgående tillbakaverkande kraft kan icke anses vare sig rättvist eller billigt. En lämplig begränsning synes därför här böra äga rum och den synes kunna åstadkommas sålunda att utom lagens tillämplighetsområde ställas dels alla de fall där första domstol i målet meddelat fällande utslag tidigare än under viss kortare tidrymd före lagens ikraftträdande, dels alla de fall då första domstol meddelat utslag av nyss angiven innebörd inom den sålunda angivna tidrymden före lagens ikraftträdande men utslaget vid lagens ikraftträdande vunnit laga kraft och dels slutligen alla de fall då tilltalad före lagens ikraftträdande först i högre rätt blivit sakfälld. Den ifrågavarande bestämmelsen skulle alltså exempelvis få det innehåll att lagen skall äga tillämpning jämväl i fall, då den tilltalade sakfällds av första domstol efter den 30 november 1932 genom utslag, som ej vid lagens ikraftträdande vunnit laga kraft.

Ur protokollet:

Ragnar Kihlgren.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1933.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, NOTHIN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Efter gemensam beredning med cheferna för social-, finans-, jordbruks- och handelsdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Schlyter, lagrådets den 30 december 1932 avgivna utlåtande över det den 16 december 1932 till lagrådet remitterade förslaget till *lag om ändrade bestämmelser i vissa fall rörande fördelning av böter m. m.*

Efter redogörelse för utlåtandets innehåll anför föredraganden:

»Vad lagrådet hemställt i fråga om avfattningen av själva lagförslaget har jag ansett böra vinna beaktande.

Beträffande den föreslagna övergångsbestämmelsen ha tre av lagrådets ledamöter — med framhållande att någon invändningsfri och vid konsekvent tillämpning fullt tillfredsställande regel för gränsdragning mellan giltighetsområdena för gammal och ny lag om andel i böter m. m. svårligen kunde angivas — uttalat, att det icke syntes befogat att genom övergångsbestämelse gripa tillbaka över en redan skedd tillämpning av äldre rätt, samt hemställt, att ifrågavarande bestämmelse måtte få det innehåll att nya lagen ej skall av högre rätt tillämpas i mål om brott, för vilket den tilltalade sakfällts genom utslag som meddelats före den dag då lagen trädde i kraft. En ledamot av lagrådet har anført, att enligt den föreslagna övergångsbestämmelsen nya lagen skulle bli tillämplig i alla mål av ifrågavarande beskaffenhet där tilltalad sakfällts när som helst tillbaka i tiden och i vilken instans som helst, blott utslaget icke vid tiden för lagens ikraftträdande ägde laga kraft, att därigenom under lagen komme jämväl mål, vilka anhängiggjorts kanske för flera år sedan, samt att det ej kunde anses vare sig rättvist eller billigt att giva lagen en så vittgående tillbakaverkande kraft. I enlighet härmed har denne ledamot förordat, att utom lagens tillämplighetsområde ställdes dels alla de fall där första domstol i målet meddelat fällande utslag tidigare än under viss kortare tidrymd före lagens ikraftträdande, dels alla de fall då första domstol

meddelat utslag av nyss angiven innebörd inom den sålunda angivna tidrymden före lagens ikraftträdande men utslaget vid lagens ikraftträdande vunnit laga kraft och dels slutligen alla de fall då tilltalad före lagens ikraftträdande först i högre rätt blivit sakfälld.

Med hänsyn till önskvärdheten av att de nya bestämmelserna komma att gripa över jämväl vissa fall, som med den av majoriteten inom lagrådet förordade lydelsen komme utom lagens tillämplighetsområde men där hittills gällande fördelningsregler skulle leda till ett särskilt stötande resultat, har jag ej funnit skäl avvika från det remitterade förslaget i nu förevarande del i vidare mån än att jag ansett lagens tillbakaverkande kraft böra begränsas i enlighet med vad sistnämnde ledamot av lagrådet hemställt. Framhållas må, att den av samme ledamot i detta avseende förordade tidpunkten eller den 30 november 1932 ligger längre fram i tiden än den dag, då det inom departementet utarbetade förslaget i ämnet utremitterades till myndigheter samt vederbörande åklagarorganisationer och detsamma sålunda torde ha blivit känt för dem som därav närmast kunde beröras.»

Föredraganden hemställer, att förslaget efter överarbetning i nu angivna hänseenden måtte genom proposition föreläggas innevarande års riksdag till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Axel Wennerholm.